

Mededelingen Heemkring Haaltert

4e jaargang – Nr. 2

VAN DE REDAKTIE

Onze Heemkring groeit bestendig.

Begin 1984 werden 37 nieuwe leden ingeschreven. Enkele leden hernieuwden de bijdrage '84 nog niet. Een vergetelheid ?

Doe het nu, dan mis je het mededelingsblad nr. 2 niet !

Het bedrag van 150 fr. kan overgeschreven worden op rek. nr. 439-5083061-63 van HEEMKRING HAALTFRT.

Tijdens het voorbije Foto- en Diasalon was de grote blikvanger een aantal opnamen van Haaltert uit de periode 1938-1939, o.m. : 1^e vierdaagse mobilisatie in '38; Gemeenteraadsverkiezingen '38; Priesterjubileum van E.H. Van der Mijsbruggen en de jaarlijkse processie.

De foto's waren in het bezit van E.H. Claus, onderpastoor te Haaltert van 1935 tot 1949. Door een gelukkig toeval kwamen zij in het bezit van Marcel Van Caneghem, bestuurslid van de Fotoklub.

Het was voor de Heemkring een verassing én een groot genoegen deze unieke en waardevolle erfenis in ontvangst te mogen nemen tijdens de opening van het Salon '84.

Langs deze weg, aan de Voorzitter en de Bestuursleden van de Dia- en Fotoklub, nogmaals onze oprechte dank.

Weet dat ons tijdschrift openstaat voor iedereen. Interessante bijdragen over onze dorpen zijn hartelijk welkom. Het hoeft niet altijd een rijk gestoffeerd geschiedkundig verslag te zijn, het kan evengoed een leuk verhaal zijn van een enkele decennia oude gebeurtenis.

Voor alle informatie en suggesties kan je steeds terecht bij het bestuur.

Ere-Voorzitter : E.H. Jozef De Brouwer, Denderleeuw

Voorzitter : Robert Lievens, Terlicht 24, Kerksken

Sekretaris en Redactie : Willy De Loose, Diepeweg 15, Haaltert

Eindredactie : Gilbert Redant, Stationsstraat 81, Haaltert

Bibliotheek en Archief : Paul Temmerman, Driehoek 111, Kerksken

Leden : Mevr. Amandine Temmerman, Ninovestraat 81, Haaltert-Terjoden

Paul Coppens, Koekelberg 13, Denderhoutem

Edgard Huylebroek, Borrekent 40, Denderhoutem

Roger De Troyer, Hallebaan 3, Heldergerm

William Minnaert, Vijverstraat 4, Heldergerm

De artikelen verschijnen onder verantwoordelijkheid van de schrijver.

Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaandelijke toestemming van de auteur.

Guldensporenkomiteit van Haaltert

Begin der dertiger jaren werd onder impuls van Hoofdinspecteur Leo Roels (woonde St. Goriksplein - huidige woning Dr. Goossens) een stichtingsvergadering gehouden in de herberg "De Groene Lantaarn" op de Hoogstraat (nu Mally Shoe). Alle socio-kulturele verenigingen werden uitgenodigd. Tijdens die samenkomst werd een Vlaams Aktiekomitee samengesteld. De Hr. Roels beklemtoonde in zijn toespraak "de noodzaak van een overkoepelend komitee in de gemeente dat als bijzondere taak zou hebben 11 juli-vieringen te organiseren en in bredere zin de ganse Vlaamse zaak te dienen".

Hetzelfde jaar werd reeds een mini 11 juli-viering georganiseerd in de tuin van Clement Van den Bruelle (hoek Stationsstraat-Bruul) met kinderspelen en feestrede.

De voorlopige werkgroep werd spoedig omgevormd tot permanent komitee onder voorzitterschap van Philemon Fermon (eigenaar koekjesfabriek St. Anna) en als sekretaris-penningmeester Advocaat Robert Coppens.

Het sporenkomitee had als voornaamste taak 11 juli-viering te organiseren, doch daar bleef het niet bij. De activiteiten werden uitgebreid (mede door het sukses !) en dra werd het Vlaams bewustzijn van de Haaltertnaren jaarlijks opgerakeld door vier gebeurtenissen.



zittend (vlnr): Adv. Robert Coppens - (Sekretaris) - Pater Callewaert - Philemon Fermon (Voorzitter) - onderp. Vercruysen - Cyriel Vanden Bruele - Jozef Van Landuyt.

Staannd (vlnr): Theo Van Driessche - Achiël Temmerman - Cyriel Roelandt - Jozef Blancqaert - Jozef Temmerman - Jozef Sterck - Jozef Van Velde.

De foto werd genomen in 1935 in de hof van Cyriel Vanden Bruele. Alleen Achiël Temmerman is nog in leven.

De zondag vóór of na 11 juli was er een feestelijke hoogmis met bekende Vlaamse priesters op de kansel, zoals : Pater Callewaert en Pater Mortier. Na de mis was er een feestzitting in de Volksskring.

Twee nevenactiviteiten werden verzorgd door de toneelgroep Staf Bruggen. Een zomeropvoering (1e zondag van augustus) en een wintervertoning in de Volksskring. De opvoering in augustus werd gehouden op de weide van de Fam. Fermon in de Windmolenstraat. Deze activiteit was "de" gebeurtenis te Haaltert als men weet dat er ongeveer 1 000 à 1 200 aanwezigen waren !

Het sporenkomitee volgde ook met belangstelling de evolutie van de toenmalige aktuele problemen : vernederlandsing van het Belgisch leger en de Gentse Rijksuniversiteit. Het droeg tevens bij tot de opbouw van het Ijzermonument.

Op gemeentelijk vlak werd een oogje in 't zeil gehouden en eventuele "mistappen" op Vlaams gebied werden prompt aangeklaagd.

Zo besliste het toenmalige college van Burgemeester Charles Lauwerijs dat er in Haaltert gerust tweetalige borden (Ecole-School) mochten komen. Een spoedbijeenkomst van het Sporenkomitee en het protest bleef niet uit. De bestuursleden werden op de vingers getikt en mede dank zij de persoonlijke inzet van de heer Fermon werden de borden weggehaald en er kwamen eentalige (wettelijke) aanduidingen die de weinige automobilisten diets maakten dat er in Haaltert een school was en geen école !

Achiel TEMMERMAN

De Doe(t)s of Doesj, een bijna vergeten voorwerp

A. Zaakomschrijving



Wanneer jonge mensen het woord doesj (1) horen, denken ze waarschijnlijk aan iets helemaal anders dan de ingemetselde was- of voederketel die vroeger deel uitmaakte van bijna ieder huishouden. Ouderen zullen zich wellicht het bestaan ervan nog herinneren, en sommigen zullen je zelfs weten te vertellen dat er meer dan één model bestond. Wijzelf weten van het bestaan van tenminste twee modellen, waarvan er een uitvoerig werd beschreven door Eylenbosch (2). Alle modellen hebben echter gemeen dat er een mogelijkheid tot vuurplaats onderaan is, op een of andere wijze verbonden met de recipiënt zelf.

Zoals de eerste regels van dit artikel laten vermoeden had deze ketel een dubbele functie : hij werd zowel gebruikt voor het gaarkoken van het voeder voor de dieren als voor het afkoken van de was. In sommige van de ons omringende gemeenten had men daarvoor echter een verschillende ketel. Er dient tenslotte ook nog te worden opgemerkt dat de eigenlijke ketel meestal uit- of afneembaar van zijn onderstel was.

B. Etymologie en betekenisontwikkeling van het woord

Eylenbosch (2) hangt in dit verband de thesis aan dat het woord afkomstig zou zijn van het Latijnse ductium, tot ons gekomen via het Oudfranse dois. Dit woord betekende oorspronkelijk "waterleiding, bron, waterloop" en de betekenisontwikkeling tot "waterbehouder" lijkt ons dan zeer aannemelijk.

(1) De fonetische schrijfwijze van het woord is [du]. Dit werd om typografische redenen genormaliseerd tot doesj. Hierbij weze opgemerkt dat onderstreepte woorden steeds de (genormaliseerde) uitspraak weergeven, terwijl de betekenis ervan tussen aanhalingstekens staat.

(2) E. Eylenbosch : "Nog eens Duitsketel alia Doe(t)s", in Taal en Tongval, jg. 19, 1967, p. 15 - 22.

Diezelfde Eylenbosch verwerpt ook elk verband met de benaming duitsketel die een andere oorsprong zou hebben. Toch vindt men in de archieven en boedel-lijsten benamingen zoals duyts, duetsch, duts ... eindigend op ts. Deze vormen zijn ons inziens schrijftaalkvormen en kunnen worden verklaard door wat wij VOLKSETYMOLOGISCHE HERINTERPRETATIE (1) zouden willen noemen. De dialectuit-spraken van de woorden Duits en doesj staan immers zo dicht bijeen (2) dat men die twee met elkaar in verband ging brengen. Daarbij kwam dan nog het spellingsprobleem van de sj, wat de verwarring helemaal compleet maakte. Trouwens ook in de spreektaal is de vorm doesj op sommige meer oostelijke plaat-sen omgevormd tot doets, iets wat samengaat met het verdwijnen van de mouillering (3)

C. De verdwijning van het woord in onze dialecten

Zoals reeds in de inleiding werd aangehaald is het woord vrijwel onbekend bij de jongere generatie. Een eerste reden hiervoor is niet ver te zoeken : het voorwerp zelf is als attribuut van een doorsnee huishouden sterk op de terug-gang. Dat de benaming niet is overgedragen op een ander, moderner voorwerp heeft z'n reden, nl. HOMONYMIEVREES (4). Er is immers ook nog het woord douche in de betekenis "stortbad" (en met dezelfde uitspraak als doesj) dat als recente ontlening uit het Frans een zodanige opgang heeft gemaakt, dat het voor doets als benaming onmogelijk was om op een ander voorwerp over te springen.

D. Andere voorwerpen voor het koken van wasgoed

Naast de ingemetselde ketel bestond en bestaat er uiteraard ook nog de ver-plaatsbare was- (of voeder-) ketel met platte of holle bodem die men in onze streek marmiet, ketel of wasketel noemt. Voor de handwas gebruikte men een kleine, zinken kuip, bassin genaamd.

-
- (1) Een door ons ingevoerde term. Dit betekent dat de gewone man een woord waarvan de afkomst voor hem onbekend is opnieuw interpreteert in de richting van een ander, bestaand woord.
 - (2) De respectieve uitspraken zijn [dʊʃ] en [dʌʃ].
 - (3) Zie Van Dale "... week (d.i. palataal) uitspreken van sommige klanken, bv. ll als lj, gn als nj ...". (Opm. van ons : dit is een verschijnsel dat vooral in onze streken erg actief is, doch in het algemeen sterk op de terugweg).
 - (4) Daarmee bedoelen wij het verschijnsel waarbij men vermijdt om binnen een zelfde taalkring aan een woord twee verschillende betekenissen te geven. Doorgaans verdringt de ene betekenis dan de andere: soms komt er lokaal zelfs geen van beide vormen voor. Men noemt dit ook wel POLYSEMIEVREES.

Toen de doesj steeds minder en minder voorkwam, ging men hem vervangen door een reeks van steeds ingewikkelder wordende voorwerpen. Het meest primitieve was de houten kuip op drie pikkels. Om het wasgoed heen en weer te bewegen ging men een grote draaiër gebruiken die aanvankelijk met de hand werd heen en weer gezwierd, en later werd aangedreven door een motor. De eerste was-machine was geboren. Nog later werd de houten vervangen door een zinken recipiënt.

Op bepaalde plaatsen in onze streek gebruikte men ook een grote, hoge ketel, met een dubbele bodem en een onderstel met gaatjes. Op dit onderstel stond een pijp zodat het kokende water in die buis kon stijgen en daarna terugval- len in die kuip. Men noemde dit een lessiveuze of lessive, benamingen die eveneens afkomstig zijn uit het Frans.

William Minnaert

RECHTSPRAKEN VAN HET LEENHOF DE SCHIJVINCK TE HAALTERT - BEGIN 17e EEUW

Onderzoek namens jonker CORNELIUS DE BAENST, hoofdbaljuw van Ninove en het land van Rotselaar, tegen Anthonius de Deckere, zoon Adriaen, waard te Aaigem, wegens "manslag" in zijn herberg, op Hendrik de Meerleere, op 13.12.1632. Op voorn. dag bevond Jan de Meerleere zich in de herberg van de Deckere toen er "tusschen licht ende doncker int ontsteken vande kersse" zijn zonen Amandt en Heyndrick binnen kwamen en zich een "podt biers" lieten tappen. Tussen de vader en zijn zoon kwam het tot een woordenwisseling, wanneer de eerste zegde dat hij "seker quantiteit van boomen" had verkocht. De vader goot "een ghelas biers in het aansicht van Heyndrick", waarop Amandt riep dat het tijd was zijn mes te trekken. Hierop liep Anthonius de Deckere in de kamer en keerde terug met "eenen bloyten puinnaert" en heeft daarmee Heyndrick, die in de keuken zat "gesteken inden rugghe ofte schauderen drij ofte vier wonden". Aan de gevolgen hiervan overleed Heyndrick op 20 januari 1633. Ook Amandt kreeg "drij soo vier" wonden "in sijn hoofd", "ghesmeten met eenen podt".

Op 12 februari 1633 kwam de zaak voor de vierschaar van de Schijvinck.

Thimotheus Elkesins, doctor medicus van Aalst, verklaarde op 21 januari 1633 te hebben vastgesteld "viere distincte wonden gesteken met stekenden geweire. Eene opden rugghe bij den paternoster ende, een andere opt schouderblat, de derde inde joncture vande schouder, de vierde in de arm; leste drije wonden sijn geputriceert ende met eene caverne bij malcanderen geloopt tot inde conca- vityt van de beurst (borst) onder den occele" met de dood tot gevolg

Jozef De Brouwer

De wijknaam Terjoden (1 2)

Wat Catherina betreft moeten we proberen te achterhalen in welke tak van de van Liedekerkes zij haar plaats vindt, dat zijn we ook aan haar verschuldigd. Ten andere, als er iets van aan is dat de bewoners van ons mottekasteel ook maar iets te maken hebben met het ontstaan van de wijknaam Terjoden, kan zij - of door haar, hare nakomelingen - er evengoed voor in aanmerking komen. Het werd een heel karwei.

We moesten haar toch kunnen terugvinden bij d'Altenstein, die haar koppelde aan Peter van der Dilft. Dat dachten we, we hadden het verkeerd voor. De stamboom van de van Liedekerkes ging daar lang niet ver genoeg terug. Van meetafaan hadden we gedacht dat we vooral een Steven van Liedekerke moesten zien in het vizier te krijgen, om reden dat hij bij ons reeds voldoende bekende, Fr. D. P. en J. Br. - dit bij de gemeente Denderhoutem - als heer gekend stond van een goed dat hij in leen hield van de heer van Gavere : "Ter Blokkingen".

Gelegen net aan de overkant van de Wildebeek, moest het onvermijdelijk met zijn landerijen grenzen aan die van Ten Broeke. We zagen op de atlas der buurtwegen van Denderhoutem het uitgestrekte Blokkeveld. (Ter Blokkingen bestaat nog steeds, als de nu prachtig gerestaureerde hoeve "Ter Blokken", eertijds behoorde ze bij Denderhoutem, nu echter bij Welle).

Kon Steven haar vader niet zijn, hij was immers een van Liedekerke ? Had hij haar Ten Broeke, de Helle, of nog meer, als bruidsgeschenk meegegeven ? We gingen te rade bij graaf Raoul de Liedekerke, in zijn werk : "La maison de Gavre et de Liedekerke" en later bij graaf Guy de Liedekerke, in : "Histoire de la maison de Gavre et de Liedekerke, 1959". We overliepen de uitgetekende stambomen van de verschillende takken, doorpluisden veiligheidshalve bij iedere tak zorgvuldig de periode waarin we onze Catherina mogelijk konden terugvinden. Bij iedere tak vonden wij Catherinas, maar nergens een die gehuwd was met Peter van der Dilft. Hoe kan dat nu ? Hebben we haar ergens over het hoofd kunnen zien ? Hebben de genaamde edele heren de Liedekerke haar zelf ergens gemist ? Nochtans, ze behandelen ook de bastaarden der familie - voor het geval men zou kunnen denken, dat ze dat zouden proberen te verdoezelen. We vinden ook geen Steven, wel een Etienne I en een Etienne II. Zou dat in het Nederlands Steven kunnen betekenen ? Het moet haast, toch twijfelen we. Sedert onze ervaring met Jeanne en Joanna, durven we ons immers niet zo vlug op glad ijs te wagen. Plots krijgen we zekerheid waar, tussen de Franse tekst in, een kort stukje wordt aangehaald, uit de oorspronkelijk oud-Nederlandse tekst.

"Stevine ven Lvckerke, uter name van Stevine van Lyckerke, siren zone, ende jonckfrouwe Lisbette 's Kempen. sinen wive...." 13 april 1420!

Ze hebben Steven, bij een Franse herdoop, Etienne genoemd ! Oudnederlandse teksten zijn op zichzelf vrij onduidelijk; moeilijker wordt dat nog, wanneer het omgezet wordt in oudnotarieel Frans. Er steekt echter een totaal verrassend element in - een Ten Broeke, met motte en huis en wal, maar ... te Nieuwerkerken ! Voor wie het reeds wist, geen nieuws meer, wij zelf hadden er op dat ogenblik nog nooit van gehoord. Bij ons weten was het boek "Nieuwerkerken", samengesteld door de heren H. Boeykens en P/ Vandevelde, toen nog niet op de markt. Ook zij vermelden het bestaan van het goed Ten Broeke aldaar en de tweede eigenaar Etienne II - dus Steven II -. Wat weten we toch weinig af van onze eigen streek ! Kon ons Ten Broeke daar niet zijn van afgesplitst ? Gejaagd verder lezen. We vernamen er als het ware de geboorte van een heerlijkheid. We vonden wel Steven van Liedekerke terug die Ter Blokkingen in leen hield van de heer van Gaver - dat blijkt dan Steven II te zijn. Deze huwt echter pas in 1420 met H  l  ne de Crane - hij komt dus te laat om vader te kunnen zijn van Catherina. Zijn vader, Steven I (omstreeks 1357-1426), gehuwd met Elisabeth 's Kempen, schenkt ons ook onze Catherina niet.

Behalve Steven, hadden we ook een Jan van Liedekerke op het oog als kandidaat voorvader van Catherina. In de geschiedenis van het geslacht der van Liedekerkes staat hij gekend als - Jan Mulaert of Muylaert, heer van Eksaarde.

Jan Mulaert of Muylaert, die bijnaam voor een van Liedekerke, hoe kwam hij daar aan ? De historici zijn het daar lang niet allen over eens. Er zijn twee versies. We geven slechts deze die voor ons toepasselijk scheen.

Jan, zoon van Raas IV van Liedekerke en van Sofie van Breda, was samen met twee oudere broers - Raas VII en Arend (Arnould) in 1247 zoals zovele ridders en edelen, samen met Willem van Dampierre, graaf van Vlaanderen, onder leiding van Lodewijk IX, koning van Frankrijk, ter kruisvaart getogen. Ze kenden onnoemelijk veel tegenslagen, ellende en ontberingen op hun tocht en strijd tegen de Saracenen. Nu eens lezen we dat het Jan alleen was, elders dat het de drie broers samen waren - die in uiterste nood, vrezend nooit levens het vaderland en ouderhuis te zullen terugzien - in het zand knielden, de moeder Gods om bijstand smekend. Ze beloofden een kapel ter harer eer te zullen oprichten op hun landgoed, indien ze daar ooit heelhuis mochten terugkeren. En ziet, in de brandende vlakte van Egypte verscheen hun O.L.Vrouw, gezeten op een witte ezelin. - Herinner u de volksoptelling te Bethlehem, de vlucht naar Egypte en de blijde intrede van Jezus in Jeruzalem, waar dit muiddier teikens aanwezig is.

Twee jaar later keren de broers behouden terug. De kapel komt er en sindsdien wordt te Liedekerke O.L.Vrouw ter Mullen, ter Muilen of ter Muijlen, vereerd.

Het is vooral Jan die zich op het visioen en het mirakel zal beroemen en daardoor de bijnaam Muvlaert of Mulaert krijgt. Doch ook de twee andere broers, Raas en Arend, schuwen geenszins deze bijnaam, integendeel.

Deze tak van de van Liedekerkes (van Liedekerke-Breda) zal zes generaties lang die bijnaam als een eretitel dragen, hem toevoegen en toegevoegd krijgen in alle betreffende oorkonden.

Geen wonder dat we onze oren spitsten toen we bij het begin van deze zoektocht - reeds verschillende malen het verhaal gehoord hebbende van die rijke lui van het Mottekasteel, wier kinderen zorgeloos met goudstukken konden spelen - aan dit basisverhaal op één enkele plaats het volgende als toemaat kregen.

"... en moeder vertelde er bij dat er in de omgeving van de Mottebrug, altijd, iedere dag weer, een klein mooi wit paardeken graasde. Als je het wou zien moest je heel stil wezen en behoedzaam naderen want het was zo schichtig dat het bij het minste lawaai inderhaast verdween. We liepen lichtvoetig en stil naast haar. Toen we het paardje dan toch niet te zien kregen probeerde moeder het met een zacht mondgeklak te voorschijn te lokken. We zagen het natuurlijk nooit".

Dat was nog eens wat ! Hier was wellicht een verband te zoeken tussen het kleine witte paardeken en de witte ezelin. Die moeder gaf bewust of onbewust iets door van de legende. Maar hoe was deze getransponeerd geworden naar de Mottebrug ? Had Ten Broeke aan Jan Mulaert toebehoord ? Was Catharina een afstammeling van deze ? We vonden in deze stamboom noch het ene noch het andere. Dus schreven we Jan Mulaert en de legende af, voor zover als ons onderwerp betreft. Maar ... het mocht niet. Zo pas vonden we iets in de renteboeken van de armenrekeningen, op de armendis van Aalst, ten jare 1426.

"Item : Jan Mulaert op drie bunde (bunder) ende twintich roede meersch / ghelegen ten_houte doyr (erfgenaam) van gheert daems in deen side / ende jans dobleeren kindre in dander side / over deen siede vander houtbeken vore jan mulaerts hof".

Ten_houte, we denken aan Denderhoutem dat in sommige stukken Houtem of Hautem genoemd wordt. Houtbeken, zou dat de Bontebek niet kunnen zijn ? De tekst is in oudgotisch schrift, daarin verschilt de schrijfwijze van houtbeken en bontbeken nauwelijks van elkaar. Men moet de lettertekens onderling goed vergelijken om zeker te zijn van wat er staat. Zou dit in de loop der eeuwen een naamwisseling tot gevolg gehad hebben ? Kan het in de tekst aangehaalde verder niet bij naam genoemde hof Ten Broeke geweest zijn ? Wij denken hierbij aan het klein wit paardje enerzijds en Jan Mulaert anderzijds. In tegenspraak met deze veronderstelling, is de in vorig nummer aangehaalde erfregeling van Gheertruyde vander Dilf - juist omstreeks dezelfde periode 1425 - waarbij "thof Broeke buyten Aelst ende petrie van Welle" aan haar neef Jan vander Dilft ten deel valt. Toch blijft het mogelijk dat Ten Broeke vóór die tijd nog aan de Liedekerkes heeft toebehoord. We hebben immers reeds ervaren dat een hofstede of goed generaties lang kan genoemd worden naar een vroegere eigenaar, vooral dan als het gaat om een invloedrijke persoon. We denken er enkele dagen

over na; kan het, kan het niet ? En plots, naar aanleiding van iets dat er totaal schijnt buiten te staan, menen we het door te hebben. Neen, het gaat niet om Ten Broeke; laten we het daarbij, de rest is materiaal voor later. Het schichtig paardje heeft zich terug verborgen. Vooralsnog blijven de familiegelederen gesloten voor onze Catharina.

We beproeven het bij een andere tak, die van :

Van Gavere-Schoorisse. Deze heeft Erembodegem nog wel drie burggraven geschonken. Ten Broeke was dan toch ook voor een stuk op Erembodegem gelegen.

1. Lodewijk van Gavere Schoorisse, heer van Nokere, Bevere ende Eremboyghem, groot-baljuw van Gent en Oudenaarde, overleden in 1475.

Dat kan al niet meer, hij komt te laat.

2. Arnould of Arend van Gavere-Schoorisse, overleden 25 maart 1495.

3. Jaak van Gavere-Schoorisse, beide laatsten ook heren van Nodere, Bevere, Gavere en burggraaf van Eremboyghem.

Deze komen er helemaal niet aan te pas. Daar staan we dan weer.

Toch vinden we nog een Arend van Gavere-Schoorisse, na 1387, overleden 1418, gehuwd met Isabella van Gistel. Ze hebben elf kinderen. Het negende kind is een dochter, Katheline genaamd. Men weet van haar bestaan, doordat zij en een jongere zuster, Marie, vermeld worden in het uitgebreid testament van hun ouders. Daarin wordt precies het deel bepaald dat elk kind uit hun goederen zal erven. Er is niets bekend over een eventueel huwelijk van deze twee. Indien de graven de Liedekerke, toevallig, beide hetzelfde gegeven misten om aan een echtgenoot voor hen te komen, dan, dan ... kan deze Katheline met Peter vander Dilt ! ... Maar neen, het lijkt zo onwaarschijnlijk, de goederen die haar ten deel vallen zijn helemaal niet hier gelegen, maar ergens in Veurne en Diksmuide. Het pleit tegen. We mogen het vast ook vergeten.

We hebben nu nog één enkele presentabele jonkvrouw in reserve, aan wie het glazen schoentje zou kunnen passen - ditmaal in de tak :

van Gavere - van Liedekerke - van Breda.

Het is ook de tak waarin Jan Mulaert thuishoort. De baronnie van Breda strekte zich uit over het huidige Breda, Bergen-op-Zoom met Sint-Gertruideberg en een deel van het markizaat Antwerpen. Kan het nu nog mis ? Kijk eens hoe dicht dit alles gelegen is bij de goederen en lenen van de vander Diltten : Bergvliet, Hoogerheyde, Antwerpen, die mensen zijn overal elkaars gebuur, zelfs hier. Burenkinderen die op elkaar verliefd raken, dat is toch geen rariteit ? Berekening ? Het zou ook kunnen, maar laat ons het mooiste veronderstellen. Daar is een Katheline en ze is de dochter van weer eens een Arnould of Arend III van Gavere. Ze wordt Catherina van den Broeke genoemd. Moest hij getrouwd zijn om een kind te hebben ? Nu niet, toen zeker niet. Hij had dus geen wettige kinderen. Bij zijn dood in 1426, gaat een deel zijner goederen naar zijn broer Jan, bisschop van Kamerijk. Maar hij heeft een bastaarddochter,

Catherina, genaamd van Liedekerke, aan wie hij op 23 maart 1419 een som van zestig ponden Doornikse groten schent. We vinden dit terug in het stadsarchief te Gent in het wezenboek nr. 17, Fo.46. Voor zover we zelf konden ontcijferen en voor zover ons dat hier aangaat, lichten we daaruit het volgende :

"Kenlic zy dat joncheer arend van ghavere heer van liedekerke ende van resseghem comen es vor schepenen konde ende ... heeft gegheven en gheeft joufrau katelinen van ghavere zien bastaerden dochter by joufrauwen lisbetten sclecx ...".

Dit wil niet zeggen dat hij niet eerder goederen schonk om haar te vestigen. Mogelijk was dat de Helle, misschien ook het Arendsveld. dit misschien ter gelegenheid van haar huwelijk met ... Peter vander Dilft.

Maar neen, daar hebben wij het weer, deze Katelinen zou volgens de van Liedekerkes gehuwd geweest zijn met Martin van Maldegem, bastaardzoon van een Geraard van Maldegem ! Zo ging dat toen, wij geven het op !!

En toch ... En toch vertrekken we op een dag weer - niet figuurlijk, letterlijk - "'s morgens in de vroege in een klein stationnetje". Je mag één keer raden waar dat was, de wagonnetjes hebben we niet geteld, of het machinistje nog aan zijn wieleke moet draaien weten we niet en ... wcg zijn wij - naar het Algemeen Rijksarchief te Brussel, naar dat heilige der heiligdommen. We hebben hulp van Maria De Rijck. De oogst van een hele dag is povertjes. Doch boven alle verwachting vinden we onze Catharina van Liedekerke terug, niet in haar eigen stamboom, maar weer bij de vander Dilften als echtgenote van Peter. Ditmaal echter bij de Herckenrode, in "Nobiliaire des Pays-Bas et du Comité de Bourgogne", deel 1, blz. 651. Eindelijk bij iemand anders ! Waar hebben d'Altenstein en de Herckenrode, het dan toch vandaan ? Waarom bij hen wel en bij Raoul en Guy de Liedekerke niet ? We zijn echter best tevreden, we hebben een bevestiging en staan aan de kant van d'Altenstein en de Herckenrode. Wanneer het toeval ons niets meer in handen speelt, bergen we het glazen schoentje voorlopig op - of was het een gouden ? Het ene is zo broos en het andere zo kostbaar.

Nauwelijks staat dit op papier, of daar komt Maria aandraven, regelrecht uit de bibliotheek van Aalst, met het boek van Maurits Bronselaar : "Liedekerke van vroeger tot nu".

"Ik geloof dat ik haar terug heb. Met welke vander Dilft was ze weer getrouwd, in welke periode ?". Inderdaad, ze heeft onze laatste Kateline, genaamd van Liedekerke, dochter van de ongehuwde Arend van Gavere (ook gezegd Denemaer) in dit werk aangetroffen. Doch de echtgenoot van Kathline laat de heer Bronselaar wijselijk achterwege - hij had die ook niet nodig voor zijn werk. Tot onze allergrootste spijt moeten we Maria nog even ontgoochelen want, volgens de van Liedekerkes, is haar echtgenoot toch een van Maldegem. "Malle, malle, malle, malle, Maldegem, al onder de weg van Maldegem, daar was geen doen meer aan ...".

Waar halen ze het toch vandaan om ons de weg te versperren ? Maar we hebben haar, we houden haar tot men ons het tegendeel bewijst. Ze kan toch tweemaal gehuwd geweest zijn, en driemaal ook !

Zou een zoekgeraakte plaats in een familiestamboom soms ook bij verloren voorwerpen kunnen gerekend worden ? Ja ? Bidt dan met z'n allen tot Sint-Antonius en ook een beetje tot O.L.Vrouw ter Muilen. Je weet nu dat ze er ook voor iets kan tussenzitten. Misschien gebeurt ons mirakel dan nog !

Mevr. DE Waegeneer-Temmerman

Een Vlaamsch wonderkind

(originele tekst)

E. Pauwels

- Constant bleef niet altijd leerjongen ?
 - In 1841 keerde hij bij zijne Ouders te Kerkxken terug; hij was toen 22 jaar oud. Hij woonde laatst in 't huis van Josef Buydens.
 - Jozef Buydens ?
 - De flinkste kerel van de Parochie, Mr, 86 jaar, en nog op een draffen om en weêr naar Aalst, als 't u blieft.
 - Veertien kilometers, gaan en keeren. De brave man ! Hij zal onze honderjarige Maria Joanna Schouppe nog voorbijloopen. Hoe gingen Constant's zaken hier ?
 - Opperbest : ik hielp hem met twee knechten. Op veertien dagen maakten wij eene zakhorlogie. Van onze horlogiën die wij zelf maakten, bestaan er nog twee op de Parochie, bij Jan Roelandt en Jozef Baeyens. Wij verkochten zakhorloges van twaalf frank tot veertienhonderd nederlandsche guldens.
 - Veertien honderd nederlandsche guldens !
 - Ja, ja, Mr, horlogiën geheel in 't goud, met een spel voor de uren en half uren.
 - Deze maakte Constant niet zelf ?
 - Neen, alle veertien dagen ging ik of hij die koopen naar Brussel, in de Zwarte Lieve Vrouw straat, bij eenen Duitscher. Die koopman zeide dat Constant alleen bij hem meer horlogiën kocht dan geheel België.
- De Professoren der Collegiën en Seminariën waren zijne getrouwste kalanten, of hij bij die Eerw. Heeren willekom was, te Gent, te Sint Niklaas en elders. Op eene halve uur waren al de horlogiën van een Gesticht hersteld. En daarbij de snuifdoos, voor 't verzet van meesters en leerlingen; Professor Amandus van Hoeymissen mocht fier zijn op ooms Parochiaan. Onze Angelus- of kloosterhorlogiën met drij wielekens hadden ook veel aftrok. "Ge zult nog horlogiën maken zonder wielekens" zei hem iemand al lachende. "Dat is onmogelijk" antwoordde Constant, geheel serieus.
- Nu weet ik nog niets van 't uiterlijke van uwen broeder.

- Veel aardigheid was er niet aan. Hij was eerder klein dan groot, had kleine fijne oogskes, een breed plat aangezicht, een licht gerimpeld voorhoofd, bruin hair dat niet te dicht stond, en daarbij, altijd ziekelijk ...

Gedurende zijn verblijf te Ninove meesterde hij bij den Waterdokter van Geraardsbergen. Van 1847 tot aan zijne dood in 1852, sliep hij tusschen natte lakens, sedert zijn huwelijk.

- Zijn huwelijk ?

- Ja, in November 1849 met de meid van den heer Vandersmissen, Frederica Cassier van Borstbeke. Maar eerst nog d' historie van de Twaalf Apostelen, in de Kapel van den Burgtdam te Ninove. Die weet ook van Constant te spreken.

- Hoe dat ?

- Hij maakte er een horlogie waar de uren geslagen werden door de Twaalf Apostelen. De klok stond in het midden der Apostelen. Ze hadden elke een hamerken om te slaan op de klok. Ze maakten een ronde. D'eerste sloeg 1 ure; de tweede 2 ure; de derde 3 ure, enz. de elfde gaf 11 slagen. Als het twaalf ure was ging het zoo : de eerste sloeg den eerste slag; de tweede den 2n, de derde den 3n, ... de elfde den 11n; en de twaalfde gaf den twaalfden slag.

- Zoodat den 12n Apostel 't minste werk had ?

- Juist, 't was een plezier om dat spel af te zien. Rochus Germanes, de mekaniemaker zal u een dier vieze Apostels toonen, in den gevel van den herberg Vandersmissen, op den Driehoek, hier tegen.

- Is 't een van de twaalf van den Burgtdam ?

- Ja.

- Die horlogie bestaat dus niet meer ?

- Het moet zijn. Iets schooner zal men toch in de plaats niet hebben gezet.

- Ninove is nog al een vernuftig stedeken.

- Diezelfde Rochus heeft van onzen Constant een wonder mes gekregen.

Mr de Pastoor, ik geef u de kunst, met al uw latijn, het open of toedoen, als Rochus u het secreet niet en wijst.

- Zoo.

- Op zekeren dag was Constant, alsdan bij Premereur, aan 't spelen.

- Aan 't spelen ?

- 't Is te zeggen aan 't verspelen van zijnen tijd met een mes.

"Wat zoekt ge nu, riep Rochus, die aan 't vijlen was, aan zijnen kameraad ?

- Ik zoek niet meer. Ik heb het, was 't antwoord, en meteen smijt hij het mes naar Rochus' hoofd. Deze raapt het mes op, wil het open doen, maar 't is al boter aan de galg. Constant lachte, nam het mes, duwde op een onnozel veerken dat niemand zien kon en het mes ging open en toe.

Rochus heeft nog niemand het mes zien opendoen zonder zijne hulp. Weet ge wat er met Constant gebeurde in den Phoenix ?

- In welken Phoenix ?

- In de groote Gentsche mekaniekenfabriek. Constant was begonnen te werken voor eigen rekening. Zijn eerste model van kerkhorlogiën liet hij

gieten te Gent, in den Phoenix. De klokgieter stond er eerst verbaasd op te kijken, dan ging hij den Directeur verwittigen dat er iets nieuws binnengekomen was. Den Directeur komt, kijkt en zegt : "Jongen, 't is meesterlijk, zoudt gij niet willen rondgaan in de fabriek ?"

- Mijnheer, ik was te wege het u te vragen.

Ze traden binnen. 't Was als een bos van machienen, groote, kleine, stilstaande en rondvliegende met een duivelsch lawijt. Constant had geen oogen genoeg om te kijken. Dit was zijn element, tusschen honderden machienen wandelen ! Op eens stond hij stil voor zeker mekaniek. Hij grijpt den arm van den Directeur en wijst op een wiel : dat wiel daar is er te veel," zegt hij. - Hoe dat ? - Constant legt uit waarom, de Directeur pijst een moment en roept uit : "G'hebt gelijk, g'hebt gelijk !" En hij schudde het hand van Constant dat het kraakte en bebofte den jongen dat hij er rood van wierd. Hij was niet grootsch op zijn verstand, Mr de Pastoor, en bijna nooit sprak hij van zijne uitvindnels, nooit heb ik hem zijnen evennaaste hooren kleineeren of lachen met het werk van een ander. Die jongen peinsde nooit op andere menschen, maar alleenlijk op machienen. Zoo verstrooid was hij, dat hij eene halve ure van Kerkxken zijnen weg niet meer vond.

- Wilde die Directeur hem in den Phoenix niet houden om te werken ?

- Dat heeft hij nooit gezeid. In alle geval, mijn broër zou nooit Kerkxken willen verlaten hebben. 't Was met moeite dat men hem naar Brussel kreeg, naar 't Koninklijk Paleis.

- Bij den Koning ?

- Ja, ja, in 1849 of 1850, 'k wil er van af zijn. Sire had van de snuifdoos hooren spreken en hij begeerde ze te zien.

- Ge lacht er mee ?

- 'K en doe 'k en doe, Mr de Pastoor, zou ik u gaan leugens ophangen en 'k en komme maar te biechten ?

- Ik luister, Frans.

- Leopold met wel zeventig groote heeren en damen van 't Hof zagen de doos al heur toeren doen. Eenige lachten als zotten, anderen keken serieus, maar altemaal plakten op hun handen, na iederen toer.

- En Constant was straf gegeneerd ?

- Gegeneerd ? Constant was voor niemand gegeneerd en zijn Frederica nog min dan hij. Die kon klappen, Mr, ze was van Borsbeke. 't Was hem eender met wie hij sprak. Waarom moest hij gegeneerd zijn ? Hij wist het al beter dan een ander. Eén ding, ik ben mis, twee dingen kost hij niet en hij heeft er geheel zijn leven achter gezocht : zijn snuifdoos doen keeren om terug te komen. Dat had 'ne slimmerik uit 't Hof bemerkt. De doos, in plaats van heur omme te keeren, als zij 't einde de tafel geloopt had, kwam terug met haar steerteken van voren, achterwaarts.

- Gelijk de kreeften ?

- Dat steerteken was een steertjen van eenen muishond. Op zekeren dag sprong er eene kat naartoe, zij beet hem af, waarschijnlijk in de mening dat de doos een rat was;

... Hebt gij nog hooren spreken, Mr de Pastoor, van Constants moleken ?

(vervolgt)

Denderhoutem

Omheen onze kerk zowat 150 jaar geleden

Deel 1

Wanneer men een streek opnieuw bezoekt na enige jaren afwezigheid is men vaak verbaasd te merken hoe het straatbeeld, het landschap er helemaal anders uitzien. Hoeveel en hoe grondiger zal de ingreep van de mens zijn na honderdvijftig jaar evolutie. We vernemen van anderen hoe in een of andere buurt de laatste huizen, in leem opgetrokken, al geruime tijd plaats hebben gemaakt voor moderne woningbouw. Meestal zijn alom nette, minstens één verdieping tellende, ruime woonhuizen opgerezen. Men kan zich moeilijk de vroegere buurt voor ogen brengen na enkele tientallen jaren.

We deden een poging om ons dorpscentrum te reconstrueren in de begintijd van de Belgische staat, zegge omstreeks 1830-1840.

Aan de hand van goed bewaarde kadasterkaarten en atlassen uit die tijd noteerden we de eigenaars van de percelen aan een reeks straten en buurten rondom de kerk. We willen dit aantonen voor ons momenteel zo dicht bebouwde centrum, waarin de mooie eeuwenoude en zopas volledig gerestaureerde parochiekerk, met haar bonkige, massieve toren, spits uitlopend in de klare luchten, als middelpunt waardig troont. Al is de inplanting van deze kerk op die plaats misschien niet zo gelukkig te noemen, omwille van de ontbrekende ruimte vlak vóór het kerkgebouw, ruimte die anders zo welkom zou zijn als medebepalend voor het esthetisch uitzicht, benevens de gewenste serene rust rondom een bedehuis. Toch verheft de kerk zich zo imposant boven die rode pannendaken en zelfs boven een paar hoogbouwconstructies vlak in de buurt.

Wij hebben onze aandacht toegespitst op het uitzicht der vele van de kerk weglopende armen, die nu haast alle, totaal ineengebouwde straten geworden zijn. Weliswaar waren toen enkele gebouwen door huurders betrokken, maar we menen dat deze een heel kleine minderheid uitmaken. Deze huurders zijn dan ook niet vermeld. Dit feit beïnvloedt natuurlijk nergens ons opzet.

De kadasterplanreproductie is steeds op schaal 1/2.500e getekend.

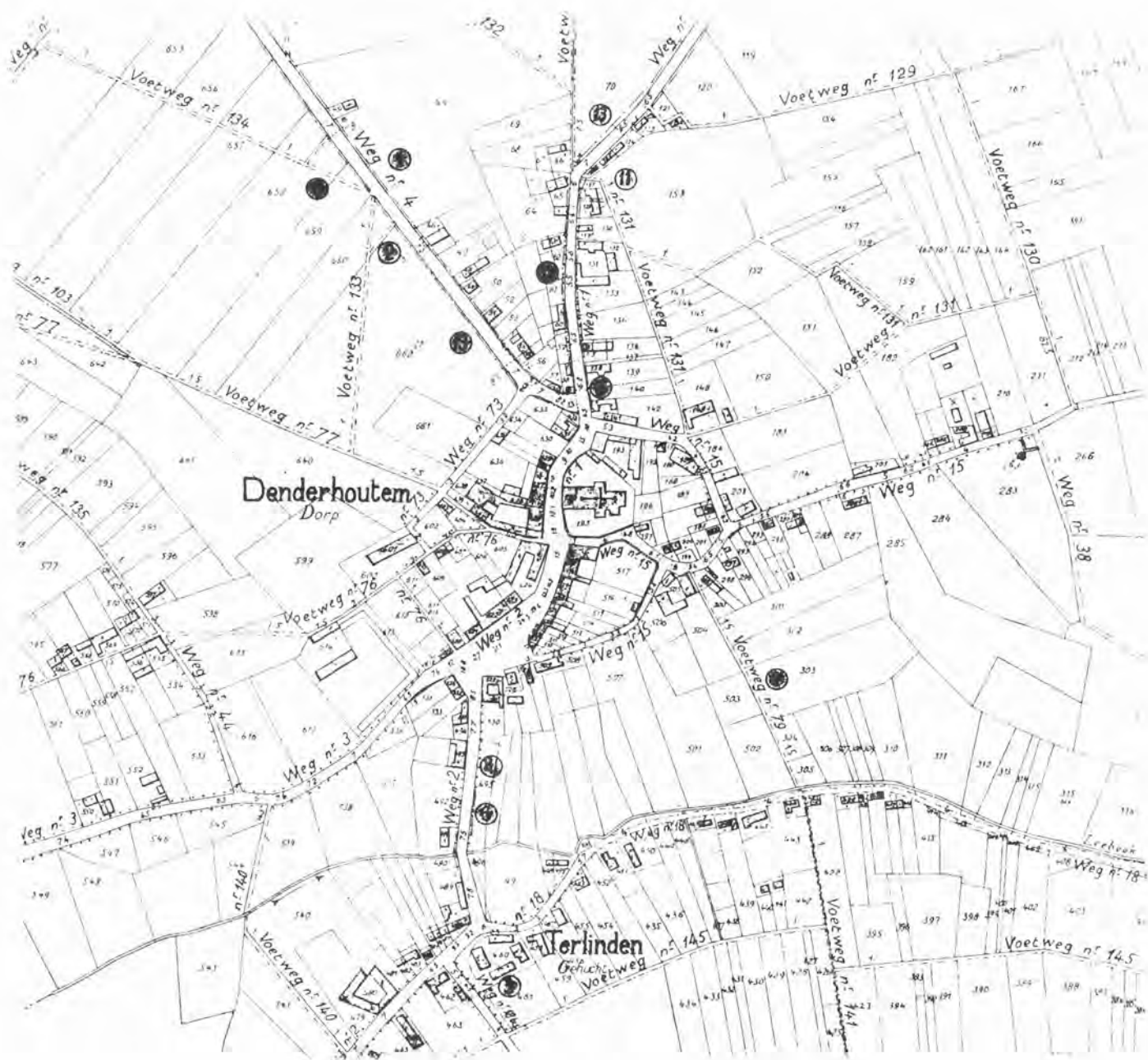
Een le deel zouden we kunnen aanduiden als "de kleine ring" rondom de kerk :

- nr. 194 : de gemeente Denderhoutem; kerk.
- 195 : zelfde eigenaar : kerkhof (1).
- 196 : De Clercq Frans en Jeanne, onbebouwd : tuin.
- 197 : dezelfde, woonhuis.
- 198 : De Weghe Jacques, woonhuis.
- 199 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 200 : Quintijn Thérèse, arbeidster, gebouwtje en koer.
- 201 : D'Hondt Jean-Baptiste, zoon Pierre, onbebouwd, tuin.
- 202 : De Schrijver François, woonhuis.
- 186 : dezelfde, onbebouwd, tuin.

(1) Het oude kerkhof rond de kerk werd als begraafplaats gesloten in 1900. Het nieuwe werd in de Molenstraat ingericht, rechtover de toenmalige windmolen.

- 185 De schrijver Armand, arbeider, onbebouwd, tuin.
- 187 : Muylaert J-Bte; onbebouwd, tuin.
- 188 : Scheerlinck Constant, onbebouwd, tuin.
- 189 : Dooremont Jeanne, woonhuis.
- 190 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 191 : De Schrijver André : woonhuis.
- 192 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 193 : De Schrijver Jozef, herbergier, woonhuis en aanhorigheden.

II Rechtover de kerk, begrijpende de percelen gelegen tussen de huidige Pastorijstraat (bovendeel), een klein deel van de Molenstraat en het klein straatje, op het plan een deel van nr. 76.



- nr. 625 : Lercangée Corneille, herbergier, huis en aanhorigheden.
 626 : De Winter Casimir, zakenman, woonhuis.
 627 : De Winter Jozef, burgemeester, woonhuis (1).
 636 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 628 : Goossens Pierre, landbouwer, onbebouwd, tuin.
 629 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 635 : dezelfde, paardestal.
 630 : De Backer Fransiscux, landbouwer, onbebouwd, tuin.
 631 : dezelfde, woonhuis.
 632 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 633 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 634 : perceeltje, toebehorend aan de gemeente Denderhoutem en aangeduid met het woordje EAU, water; was dit een vijvertje ? een drenkplaats ? Het had een grootte van ongeveer 150 m2. Het komt enigszins bevreemdend voor, wetend dat de percelen ernaast alle lager liggen ...

III De percelen aan het Dorpsplein gelegen, zelfde kant als de kerk, achteraan weg nr. 15.

- nr. 518 : Wwe Jan Van de Putte-Schepens, rentenier te Aalst, huis (2)
 517 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 519 : Van Damme Philippus, koster, woonhuis.
 516 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 520 : Goubert Constant, landbouwer, woonhuis.
 515 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 521 : De Cock Marie, woonhuis.
 514 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 522 : De Cock Jozef, arbeider, woonhuis.
 513 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 523 : De Conseth Pierre, landbouwer, woonhuis.
 512 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 524 : Baeyens Melchior, zoon van Pierre, wever, woonhuis.
 511 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
 525 : Wwe J-Bte De Cock, arbeider, woonhuis.
 510 : De Cock J-Bte, arbeider, onbebouwd, tuin.
 526 : De Cock Jozef, landbouwer, woonhuis.

IV De gronden aan het Dorpsplein gelegen, de overzijde van deze bij III aangegeven. Begrensd door de wegen nrs 2 en 3 (richting Molenstraat) en voet-

(1) De Winter Jozef, geb. te Voorde, 14.03.1767, huwde te Haaltert op 26.07.1791 Barbara de Sadeleer, dochter van de grondeigenaar en Burgemeester. Jozef de Winter wordt de eerste notaris te Denderhoutem. Tijdens het Hollands regime was hij lid van de Provinciale Staten. Hij sticht een zeer talrijk gezin waarvan drie kinderen afstammelingen zullen hebben : Charles, zijn opvolger in 1833 als notaris; Felix, uitbater van een oliemolen en Maria-Josepha die zal trouwen met de Aalsterse geneesheer J-Bte De Windt. Twee der tien kinderen bleven ongehuwd : Petrus-Amandus, advocaat, en zijn zus Rosalie. Vijf sterven op jeugdige leeftijd. De oudste, Johannes, was notaris te Welden bij Oudenaarde, maar overleed hier op 29-jarige leeftijd (hier = Denderhoutem); hij was nog steeds ongetrouwd.

(2) Deze eigendom wordt in 1834 aangekocht door notaris Ch. De Winter.

weg nr. 76.

- nr. 624 : De Winter Felix, landbouwer en olieslager, huis en aanhorigheden.
- 605 : dezelfde, tuin, (4de kind in het gezin De Winter-De sadeleer).
- 623 : Sonck J-Bte, arbeider, huis en aanhorigheden.
- 606 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 622 : Neerickx J-Bte, distilleerder, huis.
- 607 : Herzeele Jan, schoenmaker, huis en aanhorigheden.
- 608 : Impes, "enfants Josse", huis.
- 621 : Neerickx J-Bte, huis (zie 617).
- 609 : Schietecat Livinus, arbeider, onbebouwd, tuin.
- 610 : dezelfde, woonhuis.
- 620 : Sas Dominicus, arbeider, huis en aanhorigheden.
- 611 : Lercangée Corneille, herbergier, onbebouwd, tuin.
- 611 bis : Sas Dominicus, arbeider, onbebouwd, tuin (zie 620).
- 601 : Petrus-Amandus De Winter (1), advocaat, huis en aanhorigheden.
- 600 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 602 : De Corde J-Bte, metser, onbebouwd, tuin (2).
- 603 : Van Audenhove Jacques, arbeider, huis en aanhorigheden.
- 604 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 614 : de gemeente Denderhoutem, pastorie (toen aan 3 zijden omwald).
- 640 : De Winter Rosalie, onbebouwd, weide (3).

V Hoe zag weg nr. 15 er uit ? Nu : de Teerlingstraat.

- nr. 141 : Hosselaer August, landbouwer, woonhuis.
- 142 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 149 : genoemd "de Boschelle", Goubert Adrianus, onderwijzer, huis.
- 148 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 184 : Kiekens J-Bte, landbouwer, onbebouwd, tuin.
- 183 : dezelfde, onbebouwd, land.
- 203 : dezelfde, huis en aanhorigheden.
- 204 : dezelfde, onbebouwd, boomgaard.
- 205 : De Dier Felix, arbeider, woonhuis.
- 206 : Sonck André, arbeider, huis.
- 207 : Sonck Emmanuel, landbouwer, woonhuis.
- 209 : Van den Eynde J-Bte, woonhuis.
- 286 : al de volgende percelen tot en met nr. 300 heten alle
VIJVERMEERSCH:
- 286 : Sonck Adrianus, landbouwer, huis en erf.
- 287 : dezelfde, onbebouwd land.
- 288 : Van der Donck Fransiscus, onbebouwd land.

(1) P.-A. De Winter : 7de kind bij J. De Winter-Desadeleer; ° alhier op 19.01.1804 en + alhier op 02.01.1864; advocaat, "Pegter-plaetsvervanger bij het Vredegerecht des kantons Ninove", Burgemeester te Denderhoutem, hij bleef ongehuwd.

(2) zou dit niet DE COORDE geweest zijn ?

(3) het 3de kind bij J. De Winter-de Sadeleer. ° 1794, + 1856, ongehuwd.

- nr. 289 : dezelfde, huis en aanhorigheden.
- 290 : Delalée Charles, arbeider, huis en aanhorigheden.
- 291 : De Dier Josse (= Judocus), arbeider, huis en aanhorigheden.
- 292 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 293 : idem.
- 294 : Van de Velde Jan, schoenmaker, onbebouwd, tuin.
- 295 : Daens Hendrik, schaapherder, onbebouwd land.
- 296 : Boudaer Ludovicus, landbouwer, onbebouwd land.
- 297 : Wijnant Adrianus, wever, huis en aanhorigheden
- 298 : dezelfde, onbebouwd land.
- 299 : Kiekens Dominicus, schoenmaker, huis en aanhorigheden.
- 300 : dezelfde, onbebouwd land.

VI Dezelfde weg nr. 15, deel dat op het Dorpsplein uitmondt.

- nr. 504 : hier genoemd "Den Rombout", D'Hondt J-Bte, landbouwer, boomgaard.
- 505 : dezelfde D'Hondt, huis en erf.
- 506 : nog dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 501 : Wwe Jozef Wijnandt, onbebouwd, weide.
- 507 : Van der Poorten Maria, partikuliere, Haaltert, onbebouwd, weide.
- 508 : Borms Fransiscus, hoefsmid, onbebouwd, tuin.
- 509 : dezelfde, huis en aanhorigheden.
- 527 : Serck Jacques, landbouwer, huis en aanhorigheden.
- 528 : dezelfde, huis en bijgebouwen.
- 529 : Kiekens Pieter, herbergier, huis en aanhorigheden
nu : café 't Stopsel.
- 530 : dezelfde, onbebouwd, tuin.

VII Langs weg nr. 2 Ten huidigen dage : van het Dorpsplein naar Terlinden
en/of Steenweg op Ninove.

- nr. 534 : gen. "Wijver", Kiekens Stephanus, slager, huis.
- 532 : "Wijvermeerschen", dezelfde, huis.
- 533 : dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 535 : "Beddekenmeersch", Kiekens Etienne, onbebouwd, tuin;
(waarschijnlijk dezelfde als 534).
- 531 : "Wijvermeerschen", De Coorde Jan, landbouwer, huis.
- 494 : "Beddekenmeersch", dezelfde, onbebouwd, tuin.
- 493 : De Gelas Emmanuel, partikulier te Aalst, huis.
- 492 : Roelandt Dominicus, onbebouwd land.
- 491 : dezelfde, huis en erf (nu het kapsalon Brewee R.).
- 490 : "Terlinde" (nog vroeger schreef men "Over de Beke")
Ghijssels J-Bte, landbouwer, onbebouwd, bos.
- 489 : dezelfde, tuin en gebouwen.
- 488 : dezelfde, huis en erf (nu café 't Kelderken").
- 495 : "Den Rombout", Coppens Ludovicus, landbouwer, onbebouwd land.
- 496 : "De Beek", Geysels Fransiscus, landbouwer, onbebouwd land.

(vervolgt) Edgard Huylebroek

Beelden uit mijn kinderjaren

Slot

20. TAAL- en SPREEKGEWOONTEN

De omgangstaal was überhaupt het dialect; AN-sprekers waren zo zeldzaam als witte raven. Noodgedwongen, als men zich voor vreemden al eens verstaanbaar moest maken, kon dat alleen in een stuntelig, geforceerd beschaafd, met klanken als voor 't eerst over de tong komend. Zelfs bij de intellectuelen vlotte het allesbehalve; ook zij geraakten moeilijk los van hun "patois". Hoe zouden ze ook ? Ze hadden nooit wat anders gehoord, noch thuis noch op de lagere school, waar de meesters zelf het niet zo nauw namen. De "luister-school" van toen bood daarbij weinig gelegenheid om zich in het "schoon Vlaams" te oefenen.

Op dat platvloerse dialect entten zich als vanzelf de voornamen van mannen en vrouwen. Louis werd Wie, Alfons - Fong, Albert - Beir, Frans - Soeë of Sis, René - Nee, Victor - Toor, Emiel - Mil, Edward - Waar, Prosper - Speir, Ascar - Kaar, Antoon - Toon'n, Celestien - Stien, Gustaaf - Staaf, Domien - Do of Mien, Theodoor - Door'n, Levien - Vien, Jozef - Zjef. Vrouwennamen waren minder onderhevig aan de trend : Marie werd Mie, Theresia - Treze, Adèle - Delle, Jozefien - Finne en misschien nog een paar andere.

Onverbiddelijk streng was de volksmond voor uit-de-band-springers (dieven, vechters, drinkebroers, e.a.), ze werden straffend met een spotnaam voor het leven bedacht. Eigenschuld, dus maakten z'er zich niet druk om.

Er waren echter ook de gehandicapten, lichamelijk en geestelijk, en die werden evenmin gespaard. Niet zo fraai, zal men zeggen. Maar in die tijd benaamde men er maar op los, zonder het eigenlijk beledigend te bedoelen, alleen omdat het de gewoonte was. De slachtoffers tilden er overigens ook niet zo zwaar aan, men kon dat verdragen. Trouwens, bijnamen behoorden zowat tot het toenmalige taalpatrimonium; haast iedereen was er mee getekend, maar niemand werd er opstandig om.

21. BESCHOUWINGEN

Het dorpsleven van vroeger (zeg maar : het leven in 't algemeen) was er één zonder complexen, stoelend op een geloof zonder "hoe ?"s of "waarom ?"s, stoelend op de Goddelijke geboden. De mens van toen aanvaardde deemoedig zijn lot, zijnde raadsbesluit van de Voorzienigheid. Vandaar zijn gehechtheid aan Kerk en sacramenten. Zijn geweten (niet ontwricht zoals tegenwoordig), was een criterium in zijn doen en laten. Het weerhield hem van kuiperijen tegen de evenmens, van achterbaksheid, van loense handelspraktijken. Althans, zo meen ik te mogen stellen.

Echtscheiding, zelfs scheiding van tafel en bed, was zo goed als onbestaande. Een rare uitzondering werd door de openbare opinie als een schanddaad bestempeld en de betrokkenen werden nog lang na datum met de vingers gewezen.

Men nam gewoon niet dat man en vrouw zomaar uit elkaar gingen en de sacramentele eed, waarom dan ook, ongedaan te maken. Toen bracht het nog be-roering in het dorp.

Het gezag was in alle geledingen outstanding: Geestelijke en burgerlijke overheid, de leraar in de school en de ouders thuis hadden het voor het zeggen en er werd met eerbied en onderdanigheid naar opgekeken. Zoal niet uit hoofde van hun wijsheid en ervaring, sowieso omdat ze plaatsvervangers waren van God. Tieners en twens, evenmin als eerstebroekjes, waagden het de beslissingen van vader te contesteren. Aan weglopen van huis dacht niemand, al was de verongelijking soms nog zo groot. Moet gezegd dat kinderen toen niet, zoals nu, tot op het bot werden verwend. In een groot gezin was daar immers geen denken aan.

Op stuk van seksualiteit was gewoon alles taboe. Zedelijkheid in kledij (ref. de foto's uit die tijd), woord en gedrag moest het imago sieren. Kindjes kwamen uit de kelder van de dokter, een zwangere vrouw had de laatste tijd teveel gegeten, eens moest ze ziek te bed blijven (en, o toeval, toen precies ging vader een kindje kopen). Vrije liefde vloekte ten hemel, co-educatie was uit den boze, kerk en school waakten angstvallig op de scheiding van de sexen, gemengd toneel was in katholieke kringen verboden, een eerbaar jongmens zette geen voet in een danszaal, cinema was een uitvinding van de duivel. Alles in de context van het zesde gebod. Absurd? Vandaag de dag noemt men het bekrompenheid en men gooit alles over boord. Met de gevolgen vandien.

Hoe ver was men toen nog van de huidige consumptiemaatschappij! Reclame werd wel gevoerd, maar in mineur, zonder concurrentie op leven en dood, zonder pakken kranten en posters (o, papierverspilling) in de brievenbus. Kopen was geen hobby, wel noodwendigheid. De keuze was op alle gebied beperkt (geen verscheidenheid in eenzelfde artikel) en derhalve gemakkelijk. Maar wāt men kocht was, ofschoon niet altijd mooi of lekker, degelijk van kwaliteit. Eetwaar in blik was zeldzaam; ik herinner me alleen sardientjes. Kort: de produktie was in hoofdzaak gericht op doelmatigheid.

De mens van toen werd niet overstelpt met nieuws uit alle hoeken van de wereld. Hij had (eventueel) zijn krant waarin hij zijn gading vond aan nationale sport en politiek. Voor de rest reikte zijn belangstelling niet bijster ver over de grenzen van zijn dorp. Verstoken van alle berichtgeving over rampen, epidemieën, oorlogen en hongersnood op het andere halfrond, bepaalde het in niet geringe mate zijn gemoedsrust.

Des te intenser leefde hij de gebeurtenissen in eigen dorp mee. Vakantie was een woord dat alleen op de school terugsloeg. Hij had niet het minst nood aan "verwijden van zijn horisonten". Een ééndags uitstapje met de trein naar zee was toen zo uitzonderlijk als een veertiendaagse trip naar de Balearen het tegenwoordig niēt meer is.

Er waren geen nutsvoorzieningen zoals ophalen van huisvuil (het weinige werd in de tuin begraven; geen wegwerpverpakking), brandweer (onderlinge hulp moest het rooien), openbare verlichting (wél, maar niet eens die naam waardig),

bejaardenhulp, intergemeentelijk autobusverkeer, kraaminrichting, bank (wel de ASLK in het postkantoor), ziekenfonds.

De twee dokters waren vaak ook tandarts, oogarts en apotheker. Ze beschikten voor hun therapie slechts over beperkte middelen, voor bepaalde ziekten over geen of onvoldoende medicatie. Zo, dat voor vele uitwendige kwalen als kiespijn, wratten, exceem, oogziekten e.a. een beroep moest worden gedaan op een "aflezer", iemand die met bidden en bezweren het ongemak trachtte weg te nemen. Met wisselend succes overigens. Gelukkig waren kanker, hartinfarct, overspanning en andere hedendaagse ziekten nog hoogst uitzonderlijk, dank zij de ongecompliceerde levenswijze in een nog ongerepte natuur.

Lucht-, water- of vruchtbezoedeling kende men immers nog niet.

Er waren geen fabrieken, geen auto's, geen pesticiden, geen insecticiden (rupsennesten in de bomen werden uitgebrand met een in petroleum gedrenkte vod aan een lange stok gebonden), geen giftige chemische meststoffen voor de landbouw.

Lawaai was onbestaande, althans niet in een storende graad. Typische dorpsgeluiden waren : het gebons van de smidhamer, de roep van een leurder, het getrommel van de vlegels op de dorsvloer, het geratel van een driewielkar over de kasseien, het geblaf van een hond en het gekraai van een haan, het gejoel van spelende kinderen, het geklep van een torenklok. Op een warme zomermiddag lag zelfs de Hoogstraat er doods en verlaten bij.

Stress was een nog ongekend begrip. Het levensritme lag relatief laag omdat men voor alles royaal zijn tijd nam en niet, zoals nu, iedere minuut in klinkende munt wenste om te zetten. "Geld verdienen, en steeds méér, om een zo hoog mogelijke standaard op de houden" was immers nog niet het eerste gebod. Vandaar dat de zenuwen niet voortdurend onder hoogspanning kwamen te staan. Onvoldoende studie-toelagen van de kinderen, bij voorbeeld, nam men haast met de glimlach; wie niet leren kon of wilde moest later maar met "'t moltj'n" naar Brussel gaan werken of ergens in loondienst gaan.

Autoverkeer baarde geen kommer om de veiligheid van de schoolgangers.

Aankomende jongelui bezorgden de ouders geen slapeloze nachten : er waren geen drugs, geen 1001 mogelijkheden voor de jeugd om de pedalen te verliezen in drank en seksuele uitpattingen. Er was wel gezag.

En er was het dicht aanleunen bij de probleemloze natuur, het veld, het bos, de waterkant, de moestuin, de boomgaard. Gezond, vreedzaam, sereen; niet om er aan kapot te gaan van de zenuwen.

Boven alles karakteristiek was echter de diepgewortelde gemeenschapszin. Ieder huis was een "open huis", en dat gold in de eerste plaats voor de buurt. De mensen kenden elkaars deugden en gebreken, elkaars gedachten, doen en laten, hebben en houden. "Privacy" was een rekbaar begrip. Ze vielen bij elkaar binnen, vaak zonder aankloppen, gelijk gezinsleden het doen. Ze vertelden elkaar hun familiale aangelegenheden, zowel de strubbelingen als de gelukkige momenten, om de tegenslagen niet te vergeten.

's Middags hielden de vrouwen om beurten koffiekranen of zochten gewoon elkaars gezelschap op om nieuwtjes uit te wisselen, naar de toestand van een zieke te informeren, raad te vragen en noem maar op. 's Zomers verzamelden de mannen iedere avond op de stoep van De Groene Lantaarn (voor de Hoogstraat), fungeerden 's winters als gastheer of gingen zelf op bezoek. Gewoon uit nood aan gezelschap van eigen kunne, aan een klankbord voor hun gevoelens.

Gemoedelijkheid was de hoofdtoon in omgang en gesprekken, spontane hulp een als vanzelfsprekende plicht. Daarbij geen vormelijkheid, geen hinderende etiquette; op stuk van verfijnde omgangsvormen scoorde men geen hoge cijfers. En daarmee bedoel ik niet het gebruik van een platvloers dialect (soms ook tegenover vreemden en in alle omstandigheden), wel de onverbloemde krachtwoorden, het op de grond spugen, het slurpen aan tafel, het luidruchtig zijn neus snuiten en andere boerse gewoonten waarbij nochtans (natuurlijk) niemand opkeek. Wat echter toen ook reeds pijnlijk in de kinderoren viel was het oneerbiedige "voër", dislectische vervorming van "vader" (resp. "mojjer" voor "moeder").

Bijgeloof beïnvloedde in niet geringe mate het levenspatroon. Vooral de ouderen (de jongeren waren op dat stuk al meer ontvoegd). Onder een ladder lopen, twee messen of een schaar in kruisvorm leggen, met 13 aan tafel zitten, een stoel op één poot laten draaien, 2 sigaretten aan één lucifer aansteken ... al roekeloze handelingen die vroeg of laat met ongelukken moesten worden gestraft. Tegenwoordig wordt het allemaal op schouderophalen van meewarigheid onthaald, maar toen geloofde men er paalvast in.

OM TE BESLUITEN

Waar is de tijd !

Een vraag met een uitroepingsteken. Een ontboezeming, eigenlijk, zwaar van nostalgische geladenheid.

Uit de mond van oudere mensen klinkt het als aanstellerij, als een soort snobisme om de jeugd te overbluffen. Maar dat is het vast niet. Wat ze zeggen is diep gemeend; ze zweren op hun zielezaligheid dat het "toen" zoveel beter was. Dat is geen pose, maar innige overtuiging. Hand op het hart, ik doe het ook.

Ofschoon men, geef ik toe, moet relativiseren. De ouderen van nu waren toen nog kinderen, met een beperkte visie op de wereld van de volwassenen. Misschien - maar dat drong niet tot hun jeugdige argeloosheid door - was die wereld lang niet zo rustig en sereen als ze zich nu voorstellen. Ze idealiseren die wereld wellicht, uitgaande van hun eigen ervaringen en herinneringen aan een vrije, alleen op spelen en genieten gerichte jeugd.

Want de vergelijking "toen - nu" gaat niet op, in geen enkel opzicht. Het kind van vandaag is een schoolslaaf, nog amper de tijd gelaten om te eten en voor de rest nog wat kennis op de steken bij de T.V. Is het té radikaal gesteld ?

Ravotten in veld en bos (laat staan op de straat) zit er niet meer in. En wat anders is "echt kind mogen zijn" ? Klas (en wat voor klas !) tot 4 uur, gauw een boterham meegegraaid en dan op ontdekking en avontuur de wijde wereld in tot 's avonds. Vóór slapengaan vaders vertelurtje bij de kachel, boeiend om ervan te dromen. Een leventje zonder uurrooster, zonder gedichteerde maniertjes, zonder angstvallig op doen en laten bekeken te worden. Alleen dié herinneringen zijn de ouderen door de jaren bijgebleven. En in hun begeestering menen ze "heel de tijd van toen" in dezelfde optiek te mogen zien.

Ten onrechte natuurlijk. En toch !

Toch is hun bewering niet à priori te verwerpen. Want ze hebben, behalve hun eigen onbezorgde kinderwereld, onbewust ook die van de volwassenen meegemaakt, met al de armoede en de miserie en het gebrek aan comfort en de harde strijd om het bestaan. En wat is hen bijgebleven ? De desondanks opene sfeer van toen, de onderlinge vriendschap, de goedertierenheid, het levensoptimisme, het blinde godsvertrouwen.

Met "geluk" als grootste gemene deler.

Het ligt voor de hand.

Gilbert REDANT

W E T E N S W A A R D I G H E D E N

Hazewinden en jachthonden luksediertjes !

Op de gemeenteraad van 26.10.1877 stemde de meerderheid (6 tegen 5 stemmen) plaatselijke belasting op de honden voor 1878.

"Voor iederen hazewind : 15 franken,
voor iederen jachthond : 4 franken,
voor alle andere soorten : 1 frank".

R.A.G. Haaltert Modern - nr. 4.